

یک کارشناس ارشد مسائل بین الملل در توضیح اهمیت زمان به سرانجام رسیدن مذاکرات ایران و آمریکا و تمایل یا عدم تمایل طرفین به کوتاه شدن زمان مذاکرات اظهار داشت: این موضوع را باید از اعضای هیأت مذاکره‌کننده پرسید اما اگر بحث مکانیزم ماشه مطرح نباشد، طولانی شدن مذاکرات خیلی به ضرر ایران نیست. البته مذاکرات به‌طور کلی طولانی است. ترامپ اصرار دارد که زودتر به توافق برسد، اما این موضوع راحت نیست. اگر می‌خواست به برجام برگردد، بعد از ۱۲۰ صفحه متن نوشته شده، باید ببیند که در بخش‌های فنی چه باید بکند و در بخش‌های تحریمی و اقتصادی چه اقداماتی لازم است. نمی‌دانم وقتی می‌گویند مذاکرات طولانی است، منظورشان چیست. آیا دو ماه طولانی است؟ پنج ماه طولانی است؟ یا سه‌روز طولانی است؟ امیر علی ابوالفتح با بیان اینکه ایران نمی‌خواهد مذاکرات طولانی شود، عنوان کرد: این بحث موضوع پیچیده‌ای است. اکنون آمریکایی‌ها از برجام خارج شده‌اند. اگر آمریکا برجام را قبول دارد، می‌توانند ظرف سه روز به برجام برگردند. همین که بخواهند تحریم‌ها را لیست کنند، خود آن زمان بر است. نحوه بازرسی‌ها و همه این مسائل جای بحث دارد. واقعاً فکر نمی‌کنم این تاخیر به نفع ایران باشد. البته ایران عجله‌ای هم ندارد. وی در خصوص رفتارهای هیجانی داخلی به ویژه در زمینه اقتصادی و امکان رفع تحریم‌های وضع شده از سوی آمریکا، اظهار کرد: این موضوعات نباید آنقدر حساس باشند و این برعهده رسانه‌هاست که آن را بشکافند. بالاخره مردم در سختی و تنگنا هستند و فشارهای اقتصادی روی آن‌ها سنگینی می‌کند. دوست دارند یک سلام و علیک ساده بتوانند گروه‌ای از کار باز کنند. این اثرات روانی ماجرا است اما خود آمریکایی‌ها می‌گویند که تحریم‌های یک‌تار عجب‌تو است که اگر کسی در آن بیفتد، به این راحتی‌ها نمی‌تواند بیرون بیاید. تنها این نیست بلکه کنگره هم یک سری از تحریم‌ها را تصویب کرده است. مسئله این است که توافق هسته‌ای برجام فقط بخشی از تحریم‌ها را تعلیق کرده و حالا تحریم‌های موشکی، منطقه‌ای و حقوق بشری وجود دارد. هر نهاد و هر شخصی در این مملکت پنج یا شش بار به هر عنوان تحریم شده و باید همه این‌ها برداشته شود. بعد از انجام این کارها می‌توان بررسی کرد آیا سرمایه‌گذاران خارجی می‌آیند و کسب و کار می‌کنند؟ وی با یادآوری اقدامات اروپایی‌هایی‌س از خروج آمریکا از برجام، بیان کرد: بخشی از این بحث به دولت‌ها مربوط می‌شود که می‌گویند ما نمی‌توانیم شرکت‌ها را مجبور کنیم که با ایران تجارت کنند. این یک داستان بسیار پیچیده است. من که خودم بارها گفته‌ام، ما ایرانی‌ها باید با بگیرییم زیر تحریم‌ها زندگی کنیم و خیلی امید می‌نداشت به‌اشیم که تحریم‌ها برداشته می‌شود. این‌ها یک تحریم را برمی‌دارند، همان تحریم را سه بار دیگر اعمال می‌کنند. در همین سوره است که چند ماه است که اسد سرنگون شده و به قول خودشان دیکتاتوری از بین رفته است و جشن گرفتند یک ذره از تحریم‌های آمریکا برداشته نشده است. مردم امیدوارند؛ به این دلیل که اطلاعات کافی ندارند. یک مقدار خوشبین هستند و یک مقدار به خاطر فشارهای زیاد، واکنش‌های هیجانی نشان می‌دهند. اما کسی که اطلاعات بیشتری دارد، خیلی امیدوار نیست که مثلاً شب بخوابیم و فردا صبح بیدار شویم و ببینیم که با دانیایی‌ها تحریم مواجه هستیم.

بشاعت اروپایی‌ها

این تحلیلگر مسائل بین‌الملل در رابطه با نقش سایر بازیگران بین‌المللی و داخلی آمریکا در روند مذاکرات پیش‌رو، اظهار کرد: همه بازیگران تأثیرگذار هستند اگر دولت آمریکا تصمیم به اجرای یک سیاستی بگیرد اروپایی‌ها که امکان ندارد و توانش را ندارند که بتوانند جلوی آمریکا را بگیرند. بضاعت آن‌ها خیلی کمتر از آن چیزی است که ما تصور می‌کنیم و بسیار ضعیف‌تر از آن هستند که بخواهند جلوی آمریکا را بگیرند. قضیه اوکراین و ترفقه‌ها به وضعیت ایران ارتباطی ندارد، اما می‌تواند تخریب‌هایی ایجاد کند و فضای غبارآلودی به وجود آورد. اگر دولت آمریکا تصمیم بگیرد که با ایران توافق کند یا توافق نکند، اروپایی‌ها نمی‌توانند جلوی آن را بگیرند. در گذشته نیز در مورد برجام، تلاش‌های زیادی انجام شد، اما موفق نشدند. اکنون نیز در تلاش هستند. اگر وابسته به نتانیاهو هم بود که اصلاً مذاکرات به سادگی شکل نمی‌گرفت. وی افزود: در مورد داخل آمریکا، نظرسنجی‌ها نشان می‌دهند که اکثر قریب به اتفاق مردم آمریکا با مذاکره موافقت اما نکته منفی این است که تقریباً به همان اندازه نیز موافق حمله به تأسیسات هسته‌ای ایران هستند. فعلاً دموکرات‌ها تأثیرگذار نیستند و حاکمیت یک‌دست شده و انتخابات ۲۰۲۴ دموکرات‌ها را شکو کرده است. اگر آن‌ها بتوانند در انتخابات ۲۰۲۶ موقعیت خود را در کنگره تحکیم کنند، از اثرگذاری بیشتری برخوردار خواهند شد. اما در حال حاضر به عنوان یک نیروی معارض، نمی‌توانند جلوی دونالد ترامپ را بگیرند. ابوالفتح تأکید کرد: توافق با ایران یکی از برنامه‌های کاری دموکرات‌ها بوده و در مورد برجام خیلی هم مخالفت نمی‌کنند.

علی صوفی در گفت‌وگو با «آرمان‌ملی»:

دولت در مسیر

تغییرات اساسی است

دولت چهاردهم در مسیر تغییرات اساسی در روابط خارجی است

توافقات آینده ایران با آمریکا بر مبنای تعامل سازنده خواهد بود

آرمان‌ملی - احسان اسقایی: دولت چهاردهم در شرایطی سکان اداره کشور را در دست گرفت که وضعیت اقتصادی مطلوب نبود اما رئیس‌جمهور وعده داده از طریق مذاکره بر این وضعیت پایان می‌دهد اما دونالد ترامپ که در آمریکا رئیس‌جمهور شد به‌گونه‌ای سرسختانه با تهران برخورد کرد و کوشید از طریق فشار، ایران را راضی کند تا در یک شرایط شبهه‌جنگی ایران را پای میز مذاکره بکشاند و امتیاز بیشتری گرفته و امتیاز کمتری بدهد با این وجود ایران محکم ایستاد و اینکه بر اساس این ایستادگی دور اول مذاکرات دستاورد خوبی برای ایران داشته و عالی‌ترین مقامات نظام ایران نیز رضایت خود را از مذاکرات نشان داده‌اند. سؤال مهم این است که اگر پزشکشان رئیس‌جمهور نبود و بر مذاکره برای حل مسائل تأکید نمی‌کرد، اکنون چه شخصی رئیس‌جمهور بود و چه می‌کرد؟ می‌توان

تصور کرد که احتمالاً ضد برجامی‌ترین و ضد تعامل‌ترین فرد در ایران یعنی سعید جلیلی رئیس‌جمهور بود و در این شرایط هیچ امیدی برای تعامل بین ایران و آمریکا وجود نداشت و شاید هم دور اول همین مذاکرات آغاز نشده بود و اکنون یک فضای توأم با تنش در بین ایران و آمریکا حاکم بود و قیمت دلار هم تمایل به افزایش داشت و امید نسبی که اکنون شرایط اقتصادی فراهم آمده است نیز وجود نداشت. «آرمان‌ملی» برای بررسی عملکرد دولت چهاردهم و اثرگذاری این دولت بر روند تعاملات ایران با جهان با علی صوفی دبیرکل حزب پیشرو اصلاحات به گفت‌وگو پرداخته است او معتقد است پزشکشان اهل تعامل است و نگاهی هم به ماندن در قدرت ندارد و آمده تا مشکلات بنیادین کشور را در تعامل دولت و حاکمیت حل کند. در ادامه این گفت‌وگو را می‌خوانید.

اولین دور مذاکرات برگزار شده اما بعد از جلسه ترامپ با مشاورانش در اتاق وضعیت مخصوص خروجی آن جلسه به نوعی پا پس کشیدن ترامپ و ویتکاف از مواضع قبلی بوده، به نظر شما دور دوم مذاکرات می‌تواند گامی رو به جلو باشد؟

آنچه در این مذاکرات دیده می‌شود عزم و اراده طرفین برای رسیدن به توافق است و این موارد در این مذاکره مشهود است و شرایط نیز به‌گونه‌ای است که طرفین نیاز دارند به توافق برسند و روال گذشته را کنار بگذارند، اما در هر صورت مذاکرات قواعد خود را دارد و طرفین تلاش می‌کنند امتیاز بیشتری بگیرند در دور اول آنچه مایه موفقیت بود این بود که آمریکایی‌ها به غنی‌سازی ایران رضایت داده بودند، اما با فعالیت هسته‌ای ایران با غنی‌سازی بالایی ایران مخالفت کردند که ایران نیز با حسن نیت بر عدم خواست سلاح هسته‌ای تأکید کرد.

مخالفان گفت‌وگو می‌گویند که آمریکا زیر برجام زد، این بار هم دوباره زیر هر توافقی می‌زند و نمونه آن عقب‌نشینی و ویتکاف از اظهارات خود در دور اول مذاکرات است.

آنچه باعث خروج آمریکا از برجام شد این بود که برجام برای همه طرفین بجز آمریکا نتایجی داشت و آن‌ها نتوانستند به بازار ایران راه پیدا کنند، اما آمریکایی‌ها نفع اقتصادی از برجام نبردند و در نهایت هم به همین علت ترامپ از برجام خارج شد. اکنون این‌گونه نیست و علنی اعلام شده است که همه می‌توانند بعد از توافق در ایران سرمایه‌گذاری کنند.

این در حالی است که در ۲۰۱۵ اعلام شد که همه می‌توانند در ایران سرمایه‌گذاری کنند غیر از آمریکایی‌ها و ترامپ نیز زیر بار این موضع نرفت و کاملاً طبیعی بود زمانی که آمریکایی‌ها از برجام خارج شدند برجام به چالش بیفتد. اروپایی‌ها هم نمی‌توانستند در برابر اقتصاد و دستورات اقتصادی آمریکا بایستند و به‌رغم اینکه اروپایی‌ها تعهد دارند اما به هیچ‌کدام از وعده‌های خود عمل نکردند اما اکنون این‌گونه نیست و ایران برای اینکه شرایط بهتر شود حتی اعلام شده که اگر توافق شود آمریکایی‌ها می‌توانند ۱۰۰۰ میلیارد در ایران سرمایه‌گذاری کنند.

این تصمیم بسیار خوب است چون ما متهم هستیم به دادن امتیاز به چین و روسیه طی دو قرارداد ۲۵ ساله. اگر ایران با آمریکایی‌ها هم قرارداد اقتصادی ببندد دیگر کسی نظام ایران را به نزدیکی به این کشور و آن کشور محکوم نمی‌کند ضمن اینکه اگر این‌طور شود روسیه و چین هم ترغیب خواهند شد در ایران سرمایه‌گذاری بیشتری انجام دهند و اگر مشارکت در این سطح باشد دیگر غربی‌ها به سمت تضاد با جمهوری اسلامی نخواهند رفت. ایران اکنون حسن نیست خود را نشان داده و همه می‌توانند در کشور ایران سرمایه‌گذاری داشته باشند و رابطه امروز با رابطه گذشته کاملاً متفاوت است. این موارد می‌تواند امیدوارکننده باشد اما اینکه نوساناتی هم در مواضع طرفین در این روزها و در آینده وجود داشته باشد طبیعی است و مهم این است که اولین گام به خوبی برداشته شده است.

مردم می‌دانستند که باید به تغییر در شرایط سیاسی کشور کمک کنند. مردم فهمیده بودند که اگر در انتخابات شرکت نکنند ممکن است اتفاق ناخوشایندی برای کشور رخ دهد و کشور آسیب جدی ببیند

احتمال توافق ایران و آمریکا

برجام تکرار می‌شود؟

طی چند دهه گذشته با توجه به اهمیت مقوله هسته‌ای ایران شاهد کنش‌های متعددی از سوی قدرت‌های بزرگ جهانی بوده‌ایم. در ادامه همین روند، برگزاری مذاکرات هسته‌ای از اوایل دهه ۸۰ شمسی میان ایران و کشورهای غربی آغاز شد. اولین نشست‌امی در پاییز ۱۳۸۲ در تهران به همراه سه کشور اروپایی (فرانسه، بریتانیا و آلمان) برگزار شد و نتیجه آن تعلیق عملکرد سانتریفیوژهای نطنز از سوی ایران و جلوگیری کردن از ارسال پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت از سوی غربی‌ها شد. پس از آن دو توافق نامه بروکسل و پاریس در سال ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ برای محدودسازی غنی‌سازی اتمی ایران به امضا رسید. اما با توجه به ضرر و زیان‌های ایران در محدودسازی فعالیت هسته‌ای، در اواخر دوره ریاست جمهوری محمد خاتمی، غنی‌سازی اورانیوم از سرگرفته شد. در نتیجه این روند، غربی‌ها باری دیگر اقدام به فشار بر روی ایران کردند و از سال ۲۰۰۷ قطعنامه‌هایی به منظور جلوگیری از فعالیت هسته‌ای ایران به تصویب رسید. ادامه دادن این وضعیت که به نفع هیچ طرفی نبود در دوره ریاست جمهوری حسن روحانی باری دیگر مذاکرات هسته‌ای در ژنو با گروه ۵+۱ برگزار و نتیجه آن تصویب توافق برجام شد. حال باری دیگر بعد از انقضاینج برجام، تهران و واشنگتن تصمیم به انجام مذاکرات با یکدیگر یا میانجی‌گری کشوری ثالث در عمان به سمت گزینه کنترل تنش حرکت کنند. اولین مرحله مذاکرات غیرمستقیم در طرف در روز شنبه ۱۲ آوریل در مسقط آغاز شد. این مذاکرات با ورود هیات ایرانی به نمایندگی وزیر خارجه ایران سید عباس عراقچی و هیات آمریکایی به نمایندگی استیو ویتکاف ویتکاف نماینده ویژه آمریکا صورت گرفت. بعد از اتمام زمان مذاکرات غیر مستقیم، هر دو طرف ایرانی و آمریکایی روند مذاکرات را مثبت و سازنده عنوان کردند. این نتیجه مبه‌مه زمانی که از سوی رسانه‌ها بیان شد، تأثیرات مثبتی بر روی نرخ قیمت ارز و طلا در ایران گذاشت. اما نکته‌ی حائز اهمیت آن است که در مذاکرات اخیر، موضوعات و خواسته‌های کلی بیان شده و جزئیات مناقشه برانگیز هنوز در دستور کار قرار نگرفته است. زیرا در زمان انعقاد توافق‌نامه، چالش‌های سیاسی و تضاد منافع دو طرف نمایان می‌شود. طرف آمریکایی که در نهایت به دنبال محدودسازی ایران در زمینه هسته‌ای است و طرف ایرانی نیز خواسته‌ای جز کمک کردن فشار سیاسی و اقتصادی ندارد، زمینه اجراسازی توافقی محدود را نمایان می‌کند. به همین سبب با توجه به ادامه دار بودن مذاکرات طی چند هفته، رسیدن به توافق مطلوب از سوی دو طرف کاری سخت به نظر می‌رسد. روز دوشنبه خبرنگار روال استریت ژورنال به نقل از وزیر امور خارجه ایتالیا اعلام کرد که در دور بعدی مذاکرات میان ایران و آمریکا به مزیانی ایتالیا و یا میانجی‌گری عمان در رم برگزار خواهد شد. در تمامیه مذاکراتی که در سطح جهان برگزار می‌شد، کشوری که به عنوان میزبان و میانجی انتخاب می‌شود، در اکثر نوعی قدرت نرم سیاسی برای خود اند وخته می‌کند. همین موضوع سبب شده که برخی از کشورهای خاورمیانه‌ای از جمله قطر، عمان و تعدادی کشورهای اروپایی همچون ایتالیا، اتریش و سوئیس با توجه به سوابق صلح‌پذیر خود، داوطلب میانجی‌گری و میزبانی مذاکرات شوند. تنها چند روز پس از انتشار خبر انتخاب رم به عنوان محلی بعدی مذاکرات، بار دیگر مسقط پایتخت عمان به عنوان محل برگزاری دور دوم مذاکرات ایران- آمریکا انتخاب شد. برخی کارشناسان معتقدند عدم اقبال ایران- آمریکا برای دیگر بازیگران اروپایی در روند مذاکرات و برخی دیگر تلاش برای عدم همزمانی سفر ونس به ایتالیا را عامل این جابه‌جایی مجدد دانستند. البته نیروهای اپوزیسیون خارج‌نشین با دنبال کردن خط «عملیات روانی» تغییر مجدد محل مذاکرات را تلاش تهران برای جلوگیری از درز اطلاعات محرمانه اعلام کردند.

نقطه مشترک مذاکرات

در روند مذاکرات علاوه بر دولت‌ها، افراد و گروه‌های فشار بر ادامه روند تأثیرگذار هستند. بدین منظور سفر رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قبل از دور دوم مذاکرات به ایران مطرح شد. از سوی دیگر قبل از شروع مذاکرات، ترامپ و نتانیاهو تبادل نظرهایی با یکدیگر در خصوص ایران داشته‌اند. اسرائیل در این برهه زمانی به دنبال محدودسازی ایران و شاهد فراهم کردن زمینه روند عادی‌سازی با کشورهای عربی است و این موضوع کم‌وبیش بر روی مذاکرات تأثیرگذار است. همچنین لابی‌های حامی اسرائیل در واشنگتن انتقاد و فشار بر ترامپ و ویتکاف را به دلیل حرکت به سمت توافق با ایران را افزایش دادند. از سویی دیگر شخص ترامپ نیز به دنبال تسریع بخشیدن به روند مذاکرات است تا هرچه زودتر پرونده خاورمیانه ترامپ سفری را به کشورهای خاورمیانه (عربستان سعودی، امارات متحده عربی و قطر) خواهد داشت. این سفر پیش‌رو نشان دهنده ادامه سیاست‌های ترامپ درخاورمیانه و اعلام نتایج مذاکرات با ایران است. بدین منظور پیش‌بینی روند مذاکرات در روزهای آتی به مشاوره‌ها و گفت‌وگوهای طرف‌های مختلف بستگی دارد. تاریخچه مذاکرات میان ایران و کشورهای غربی در خصوص پرونده هسته‌ای، دارای یک نقطه مشترک بنیادین بوده است. آن نقطه اشتراک خواست غربی‌ها در خصوص محدودیت ایران در زمینه غنی‌سازی بوده است. این خواست مشترک در طول مذاکرات گذشته همچنان پابرجا بوده است و اینبار نیز احتمالاً شاهد توافقاتی در زمینه محدود کردن ایران در زمینه هسته‌ای خواهیم بود. از سویی دیگر با توجه به بازتاب‌های مثبت از مذاکرات چند روز اخیر در مسقط به نظر می‌رسد پیش‌فرض مذاکرات در دوره‌های بعد مثبت تلقی شود، گرچه در خصوص جزئیات توافق مناقشاتی میان طرفین عادی تلقی می‌شود. همچنین مقوله مذاکرات و تأثیرگذاری کنش انسانی بر روی آن، امر پیش‌بینی‌پذیری آینده مذاکرات را با چالش مواجه می‌کند. با این حال باید منتظر دوره‌های بعدی گفت‌وگوها و بازتاب‌های خبری از سوی طرفین مذاکره باشیم. وجود اراده مشترک از سوی تهران- واشنگتن برای رسیدن به نقطه توافقی می‌تواند بار دیگر نقشه‌های نتانیاهو برای جنگ افزوری در منطقه و ادامه پروژه «امنیتی‌سازی» تهران به شکست بکشاند.